

น้ำในประสบการณ์ของผม

ผมเกิดต่างจังหวัดที่พิษณุโลก อำเภอวัดโบสถ์ ซึ่งมีแม่น้ำแควน้อยไหลผ่านอย่างอุดมสมบูรณ์ แม่น้ำนี้เริ่มมาจากอำเภอนครไทยและมาผ่านวัดโบสถ์มาบรรจบกับแม่น้ำน่าน ในข้อที่ติดกันว่านอกจากจะมีน้ำอุดมสมบูรณ์แล้ว ปลายังชุกชุมอีกด้วย สำหรับแม่น้ำแควน้อยซึ่งไหลผ่านอำเภอวัดโบสถ์แล้วไหลมาลงสู่แม่น้ำน่านผ่านแควน้อยที่เห็นสถานีรถไฟซึ่งรถไฟจะวิ่งมาจากทางเหนือ คือ ลำปาง เชียงใหม่ ลงวัดโบสถ์ทั้งหมด ต้องมาขึ้นรถไฟที่นี่ อย่างน้อยปีหนึ่งจะต้องมารอรถไฟเพื่อเดินทางไปงานฉลองหลวงพ่อวัดใหญ่ หรือหลวงพ่อพุทธชินราช ซึ่งมีหลายครั้งคนเต็มหมดมาจากพื้นที่ภาคเหนือแล้ว แม้แต่บนหลังคาคนก็เต็มหมด บางที่ผมและครอบครัวต้องเดินจากสถานีแควน้อยไปยังจังหวัดพิษณุโลก เมื่อเข้าเมืองได้แล้วที่พักไม่ต้องพูดถึง คือ ที่วัดมีงานเราชาวบ้านใช้ที่วัดหลบนอนไปในตัวตรงไหนก็ได้ เพราะที่วัดจะเปิดไฟทั้งคืนเพราะมีร้านค้าเต็มไปหมด พูดถึงแม่น้ำทั้งแม่น้ำน่านและแม่น้ำแควน้อยปกติทั้งสองแม่น้ำ เราจะค้นหาเรื่องแข่งเรือยาวและการเล่นว่าวในฤดูแล้ง โดยเฉพาะแม่น้ำน่านแทบทุกจังหวัดที่แม่น้ำไหลผ่าน จะมีการแข่งเรือยาวประเพณีกันแทบทุกปี เช่น การแข่งเรือยาวที่จังหวัดน่านและจังหวัดอื่น ๆ ริมแม่น้ำ สำหรับแม่น้ำแควน้อยบ้านของผม ก็ไม่น้อยหน้าเพราะแต่ละวัดตามลำน้ำแควน้อยจะเตรียมเรืออย่างดีเข้าประกวดประชันกัน และสรรหาช่างต่อเรือเก่ง ๆ มาต่อเรือตำบลของตน ในขณะที่เดียวกันบรรดาเด็กหนุ่ม ๆ ก็เตรียมหัดคนและเตรียมซ่อมแข่งเรือเสียแต่เนิ่น ๆ ส่วนผมและพี่ ๆ น้อง ๆ ไม่ได้มีโอกาสและรับการคัดเลือกเข้าการแข่งขันกับเขา ได้แต่เป็นกองเชียร์เท่านั้น โดยจะแข่งขันกันที่ไหน วัดเราหรือ ณ วัดอื่น ๆ บรรดากองเชียร์ก็จะยกทีมเป็นหมู่บ้าน ๆ ไปเชียร์กันอย่างเต็มที่ เป็นที่ยอมรับว่าการแข่งขันเรือยาวนับว่าเป็นประเพณีที่ตีตามสร้าง ความสามัคคีให้แก่คนในหมู่บ้าน อำเภอและจังหวัดนั้น ๆ จริงอยู่การแข่งขันเรือยาวเมื่อก่อนไม่มีค่าใช้จ่ายมากนัก มีบ้างก็เพียงเท่าที่จำเป็น แต่ไม่มากนักเหมือนกับเดี๋ยวนี้ เพราะมีการพนันขันต่อกันราคาเยอะทีเดียว นอกจากการแข่งขันเรือยาวแล้วยังมีกีฬาอีกประเภทหนึ่งที่นิยมแข่งขันตามตามชายหาดในฤดูแล้ง เพราะน้ำแห้ง น้ำลด บรรดาหาดทรายต้นเขิน สะดวกแก่การแข่งขันเล่นว่าว ทั้งว่าวจุฬาและว่าวปักเป้า สำหรับการเล่นกีฬาว่าวนี้ ผมได้มีโอกาสได้ฝึกกับเขา แข่งขันแต่ละปีได้เล่นว่าวจุฬาขนาดใหญ่ และสนุกเป็นที่สุด ในขณะที่เราเวลาใกล้ย่ำรุ่ง เกือบมืดและว่าวกำลังต้องลมบน เป็นเวลาที่

ตื่นตื่นมาก สำหรับผมมัน แม่จะดูแลและเอื้อเฟื้อโดยหาอุปกรณ์ให้โดยไปวานคนหนุ่ม ๆ หรือคนที่ชำนาญในการทำว่าข้างบ้านจัดทำให้ทุกปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ผมยังจำภาพเหล่านี้ได้ดี อนึ่งการแข่งขันเรือยาวประจำพื้นที่และการเล่นว่าว ถือเป็นกีฬาพื้นบ้านที่อยู่กับเมืองไทยมาตลอด ผมชื่นชอบและได้มีส่วนร่วมในสังคมที่ติงาม และยังคงรักษาวัฒนธรรม แห่งลำน้ำได้ดียิ่ง ผลผลิตของลำน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ในฤดูน้ำอุดมสมบูรณ์ และในฤดูแล้งขาดน้ำ จากการที่น้ำอุดมสมบูรณ์ทำให้มีปลามากกับน้ำจำนวนมาก ผมเองสมัยเด็กนิยมและตื่นเต้นกับการจับปลาและการตกเบ็ดมาก และมักได้ปลาตัวใหญ่ ๆ เสมอจริง ๆ การจับปลาทางครอบครัวไม่ได้ส่งเสริมมากนักเพราะปกติจะจัดหาปลาน้ำจืด เช่น จากแม่ค้าปลาอยู่แล้ว ส่วนการจับปลาและตกเบ็ดทำให้ตื่นเต้นและสนุก ผมยังจำภาพได้ดีว่าในตลาดควนน้อยเห็นภาพการจับปลาตัวเล็ก ๆ เป็นจำนวนมากแล้ว ผู้จับมักและจัดส่งขึ้นทางรถไฟเป็นกอบเป็นกำเยอะทีเดียว ไปยังตลาดต่าง ๆ เป็นภาพที่ยังจำได้ แม้ขณะนั้นนั้หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ทางน้ำและผลิตผลทางน้ำ ที่ดินริมตลิ่ง หลังจากน้ำลดลงเป็นฤดูแล้งตลิ่งก็จะโผล่ และพื้นที่ดินที่เป็นทรายและดินเหนียว ๆ ชาวบ้านริมตลิ่งมักนิยมไปปลูกผักและปลูกมันประเภทต่าง ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงทีเดียว เขาเหล่านั้นมิได้นำไปขายแต่ส่วนใหญ่นำมาแจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้านต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่แถวนั้น นับว่าเป็นการสมานสามัคคีได้อีกทางหนึ่งได้ดี

ปกติการจะเข้ามาในเมืองพิษณุโลกจากอำเภอวัดโบสถ์จะเดินทางน้ำ คือ ด้วยเรือยนต์จะมีวันละเที่ยว ส่วนรถไฟนาน ๆ จะเดินทางสักครั้งจากวัดโบสถ์มาขึ้นที่สถานีควนน้อย ซึ่งอยู่ไกลโข ส่วนการเดินทางด้วยรถยนต์นั้นจะทำได้ต่อเมื่อฤดูแล้ง เพราะไม่มีถนนแต่อาศัยทางเดินตามพื้นที่นาของชาวบ้าน โดยปรับขั้นคันนาเป็นทางเรียบ เมื่อฝนมาก็ต้องเลิกเดินทางโดยรถยนต์ ฉะนั้นครอบครัวของผมซึ่งต้องเดินทางเพื่อเข้าเมืองเพื่อหาซื้อเครื่องใช้สอยและบรรดาสินค้าต่าง ๆ จากในเมืองเพื่อนำไปขายต่อให้ชาวบ้าน ผมคุ้นกับแม่ค้าตั้งแต่เด็ก และได้มีโอกาสสัมผัสบรรยากาศสวยงามตามลำน้ำมาอย่างดี ฉะนั้นได้อาศัยแม่น้ำเป็นแหล่งเดินทาง ยังก็นึกถึงสมัยเป็นเด็กนั่งรถไฟจากควนน้อยมาเปลี่ยนรถไฟเข้ากรุงเทพฯ เพื่อศึกษาต่อ ปรากฏว่า ในปีนั้นขบวนรถไฟที่ผมโดยสารมาเกิดตกรางต้องรวบรวมสัมภาระร่นวายุไปหมด ไม่มีของมีค่าอะไร นอกจากมีเสื้อผ้าส่วนตัวและบรรดาของฝากผู้ใหญ่ เช่น ผลไม้พื้นเมือง เช่น ขนุนและผลไม้อื่น ๆ และน้ำผึ้ง ชีวิตคนสมัยก่อนได้อาศัยแม่น้ำทั้งใช้เป็นน้ำดื่ม น้ำซักขีรด และอื่น ๆ ไม่ขาดแคลน

มีเหลือเพื่อเสียด้วยซ้ำ ใช้แม่น้ำเป็นที่สำหรับเรือยนต์โดยสารอย่างก็ดี แม้ย้ายเข้ามา
ศึกษากรุงเทพฯ อาจจะห่างไกลจากแม่น้ำเพราะที่พักที่มาอยู่ขณะนั้นอยู่บริเวณสำนัก
นายกรัฐมนตรี และใช้รถรางเป็นพาหนะในการเดินทาง ผมยังจำได้ว่าค่ารถรางจาก
เขตศนีไปนางเลิ้งถึงสะพานเทวกรรม เริ่ม 5 สตางค์ ถ้าข้ามสะพานจะเริ่ม 10 สตางค์
คนส่วนใหญ่รวมทั้งผมจะลงแค่สะพานเทวกรรมแทบทุกคนครับ

